

Med najboljšimi svojega časa

Zaplotnik, Messner, Kukuczka

O veličini Nejca Zaplotnika ter njegove ne samo alpinistične zapuščine v kontekstu Slovenije in tudi naše nekdanje skupne domovine Jugoslavije ne more biti nobenega dvoma. Če pa ga postavimo ob bok Reinholdu Messnerju in Jerzyju Kukuczki – dvema najboljšima plezalcema v Himalaji konec sedemdesetih in v prvih osemdesetih letih (ali celo vseh časov), pridemo do zanimive primerjave, ki nam o veličini avtorja legendarne *Poti* pove še nekoliko več.

Nejc Zaplotnik v
Vratih
Foto Andrej Štremfelj

Italijan oziroma Južnotirolec Reinhold Andreas Messner in Poljak Józef Jerzy Kukuczka – Jurek sta največja svetovna himalajca v času zlatih let slovenskega odkrivanja Himalaje oziroma osemtisočakov. Leta 1986 – Messner – in 1987 – Kukuczka – sta pristopila na vse osemtisočake na svetu ter za to leta 1988 kot zadnja dobila olimpijsko medaljo za dosežke v alpinizmu, Prix olympique d'alpinisme. Tretji z vsemi štirinajstimi osemtisočaki je bil Švicar Erhard Loretan šele leta 1995!

Za razumevanje in primerjavo z Nejcem Zaplotnikom nista izbrana naključno. Reinhold Messner prihaja iz Južne Tirolske oziroma iz Italije, ki je bila v alpinizmu vedno med vodilnimi državami in je v odprave v Himalajo vlagala znatna sredstva, še posebej v primerjavi z Jugoslavijo ali Poljsko. Poleg tega je bil Messner

kmalu tudi medijsko zelo prepoznaven, pisal je med bralci zelo dobro sprejete knjige in predaval, kar mu je prineslo status pravega zvezdnika in finančnih težav z odpravami ni imel več. Za lažje razumevanje: med letoma 1970 in 1980 je Messner napisal kar petnajst knjig in dva priročnika. Za odprave v Himalajo ni potreboval nobenih posebnih dovoljenj italijanske vlade, zato so bile organizacijsko manj zahtevne, pa tudi šteje niso toliko članov kot jugoslovanske. Te so bile takrat izbor najboljših alpinistov iz vse države, ki jih lahko primerjamo z reprezentančnimi akcijami. Nihče izmed članov jugoslovanskih reprezentanc se ni ukvarjal z alpinizmom poklicno, ampak so bili zaposleni, čeprav so bile njihove službe večinoma prilagojene njihovim treningom in so imeli v primerjavi s sodelavci veliko privilegijev. S tega vidika je imela v teh časih jugoslovanska država za vrhunski šport kljub vsemu dovolj poslušna, čeprav se z zahodno-evropskimi državami seveda nismo mogli primerjati. Zelo krivično bi pa bilo to primerjati s situacijo, v kateri so bili poljski alpinisti. V času, ko so tamkajšnji alpinisti šele začeli svoj pohod na (zimsko) osvajanje osemtisočakov, je bilo v državi pomanjkanje celo osnovnih dobrin. Vizumi za obisk Himalaje so bili izjemno težko dosegljivi, Poljaki tudi niso imeli tako močne podpore v krovni organizaciji, kot je bila pri nas Planinska zveza Slovenije. Velik del denarja za odprave so člani zbrali in zaslužili sami, Kukuczka je na primer svoje alpinistično znanje uporabil za pleskanje tovarniških dimnikov, da je zbral dodatni denar za odpravo. Seveda je tudi on s svojimi drznimi vzponi in uspehi sčasoma dosegel status zvezdnika tako doma kot po svetu, vendar se z Messnerjem ni mogel nikoli primerjati. Če v ta kontekst uvrstimo Nejca Zaplotnika, lahko ugotovimo, da za plezanje ni imel tako idealnih pogojev kot Messner, a tudi ne tako težkih kot Kukuczka.

Tako je lažje razumeti in predvsem primerjati dosežke vseh treh do leta 1983, ko se je Zaplotnikovo življenje žal prežgodaj končalo.

Ključna primerjava je v številu preplezanih osem-tisočakov, kar je takrat veljalo za cilj vseh najboljših alpinistov na svetu.

Reinhold Messner

Gora	Leto vzpona	Prvenstvena smer
Nanga Parbat	1970	da
Manaslu	1972	da
Gašerbrum 1	1975	da
Mount Everest	1978	ne
Nanga Parbat	1978	da/solo vzpon
K2	1979	ne
Mount Everest	1980	da/solo vzpon
Šiša Pangma	1981	ne
Kangčendzenga	1982	da
Gašerbrum 2	1982	ne
Broad Peak	1982	ne
Čo Oju	1983	delno

Jerzy Kukuczka

Gora	Leto vzpona	Prvenstvena smer
Lotse	1979	ne
Mount Everest	1980	da
Makalu	1981	da/solo vzpon
Broad Peak	1982	ne
Gašerbrum 1	1983	da
Gašerbrum 2	1983	da

Nejc Zaplotnik

Gora	Leto vzpona	Prvenstvena smer
Makalu	1975	da
Gašerbrum 1	1977	da
Mount Everest	1979	da

Messner (rojen 1944), Zaplotnik (rojen 1952) in Kukuczka (rojen 1948) so začeli svoj himalajski opus v približno petletnem razmiku. Messner leta 1970, Zaplotnik 1975 in Kukuczka 1979. Morda se pet let ne zdi veliko, vendar so v tem času na najvišje vrhove sveta vodile nove in nove smeri, kar je tistim, ki so jih ponavljali, predstavljalo znatno manjši izziv kot tistim, ki so jih preplezali prvi. V tem kontekstu je Nejc Zaplotnik na vrhove, ki jih je osvojil, prišel po izključno prvenstvenih smereh, izmed katerih izstopa Jugoslovanska, ki še danes velja za najtežji vzpon na Mount Everest. Kukuczka je v tem času po prvenstvenih smereh na vrh pripeljal štirikrat, Messner pa šestkrat in enkrat delno, kar pomeni naslednja razmerja pri preplezanih prvenstvenih smereh na vrhove osem-tisočakov: Zaplotnik 100 % (3/3), Kukuczka 66,6 %

(4/6), Messner 58,3 % (7/12; od tega Mount Everest in Nanga Parbat oba po dvakrat).

Če pogledamo na vse tri malo širše, a še vedno s plezalnega zornega kota, bi lahko rekli, da sta bila Messner in Zaplotnik bolj vsestranska alpinista od Kukuczke, ki se je "specializiral" za Himalajo. Messner je do leta 1970 opravil več kot petsto vzponov, večino v Dolomitih. Preplezal je veliko prvenstvenih smeri, zelo uspešen je bil tudi kot solo plezalec, na ta način je preplezal smeri v Droites, Civetti, Marmoladi idr. V kontekstu naše tokratne zgodbe pa je najpomembnejše to, da je prav Messnerju šinila v glavo zamisel, da bi se na najvišje gore sveta lahko vzpenjali enostavneje in bolj športno, tako kot v Alpah. In 1975 – ko sta se Messner in Peter Habeler na takšen način povzpela na osem-tisočak Gašerbrum 1 – je nastal "alpski način" plezanja v Himalaji. Nejc Zaplotnik je ob Himalaji opravil še več kot 350 vzponov v Evropi, Afriki in Severni Ameriki. Med drugim je preplezal slovito smer Salathé v južni steni El Capitana, kar še danes velja za vrhunski dosežek. Prav tako je opravil veliko solo vzponov (npr. Varianto Aschenbrennerja), več kot trideset prvenstvenih vzponov doma in v tujini ter bil tudi uspešen ekstremni smučar (opravil je prva smučanja z Jalovca, po Kačjem jeziku, po severni steni Mlinarskega sedla idr.).

Pod črto tej statistiki in geopolitičnim razmeram, v katerih je bila takrat Jugoslavija, lahko Jerneja Zaplotnika - Nejca brez dvoma uvrstimo med največje svetovne himalajce tistega obdobja. Ugibanja, kaj vse bi še preplezal, če bi ostal živ, so odveč. Njegov opus je veličasten ne glede na to, da se je takrat, ko ga je bilo konec, v resnici šele zares začel. Ali pa ravno zato. ●

Viri

Bernadette McDonald: *Iskalci svobode*. Sidarta, Radovljica 2015.

Reinhold Messner: *Zivljenje na skrajnih mejah*. Učila International, Ljubljana, 2006.

Reinhold Messner: *All 14 eight-thousanders*. Seattle: Mountaineers, 1999.

Peter Mikša, Urban Golob: *Zgodovina slovenskega alpinizma*. Friko, Ljubljana, 2013.

Nejc Zaplotnik: *Pot*. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1981.

Viki Grošelj: *Velikani Himalaje*. Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2013.

Spletna stran friko.si.

Desno sedi Nejc Zaplotnik, ob njem je Stipe Božič.

Vir Slovenski planinski muzej – Gornjesavski muzej Jesenice